

Christian Braw. *Und wir sahen seine Herrlichkeit: Ausgewählte Aufsätze und Ansprachen*. Lund: Arcus. 2020. 457 s.

Christian Braw disputerade i Lund 1985 med avhandlingen *Bücher im Staube: Die Theologie Johann Arndts in ihrem Verhältnis zur Mystik*. Han har även gjort sig känd som skönlitterär författare och är docent vid teologiska fakulteten vid Åbo Akademi. I denna bok har samlats tjugo uppsatser om olika ämnen. Språket är i huvudsak tyska, men tre av bidragen är på engelska och tre på finska. Några har tidigare varit publicerade, flera har först hållits som föreläsningar vid olika universitet.

Det är en mycket stor spännvidd på de ämnen som författaren behandlar. Tyngdpunkten finns dock i 1600-talets lutherska teologi och i någon mån den tidiga pietismen. Johann Arndt (1555–1621) intar, inte oväntat, en central plats i flera av uppsatserna, vilket syns i titlar som ”Johann Arndt und die Mystik” och ”Das Gebet bei Johann Arndt”. Braw är känd som psalmförfattare och några av bidragen uppvisar på ett intressant sätt hur tyska psalmer har behandlats vid översättning och i senare tiders bearbetning. Den evangeliska ortodoxins massiva uttryck för inkarnationens realitet och jungfrufödelsen har tonats ned. Härom kan man läsa i bidraget ”Die Anbetung der Menschenwerdung Gottes”.

Överlag intresserar sig författaren för gudstjänstliga böcker. Från fornkyrkans värld möter vi Augustinus (354–430). Braw undersöker augustinska inslag i den form av Book of Common Prayer som används av den episkopala kyrkan i Kanada.

Som författaren själv påpekar i ett förord faller två av bidragen utanför den här angivna ramen. Det ena behandlar den estniska författaren Jaan Kross (1920–2007) och det andra Vidkun Quisling (1887–1945). Särskilt uppsatsen om Quisling är givande. Redan titeln visar detta: ”Quislings Glaube”. Här behandlas Quisling inte som politiker utan

som troende, ett perspektiv som visar sig rymma en oanad potential.

Quisling var född i en prästfamilj och betraktade sig som kristen hela livet. I yngre år hade han samarbetat med Fridtjof Nansen (1861–1930) i dennes filantropiska gärning. Universismen var namnet på den personligt utformade filosofi och kulturanalys som enligt Quisling skulle vara en motsvarighet till Oswald Spenglers (1880–1936) *Der Untergang des Abendlandes* (1918–1922). Men där Spenglers grundsyn var pessimistisk, var Quislings optimistisk: utvecklingen gick åt det bättre hållet, nämligen Guds rike på jorden. Braw beskriver denna åskådning som en kristen heresi. Universum utvecklas från materia till andlighet, och Kristus tillför ny kraft åt denna evolution.

Denna tolkning av Quislings ”ideologi” förefaller övertygande och även om det finns problem i samband med källorna, så har Quislings bibliotek skingrats. Braw är inte den förste som behandlat Quisling på detta sätt, men han gör det med en energi och konsekvens som är ny.

Flera av bidragen visar författarens speciella relation till Baltikum. De på finska skrivna uppsatserna har jag inte kunnat läsa. Kortfattade litteraturförteckningar och slutnoter finns; i övrigt är den vetenskapliga apparaten inte så betungande att läsbarheten blir lidande.

Kort sagt: Christian Braws samlingsvolym ger en inblick i ett författarskap av ett slag som i Sverige torde vara ganska unikt.

Sten Hidal
Professor emeritus, Lund
DOI: 10.51619/stk.v97i2.23197

Andreas Holmberg. *Kyrka i nytt landskap: En studie av levd ecklesiologi i Svenska kyrkan*. Skellefteå: Artos. 2019. 384 s.

Andreas Holmberg vill med sin avhandling belysa den kyrkosyn som tar form i svensk-kyrkliga församlingar med mångkulturell kontext och låg kyrkotillhörighet, och med